

PREDAVANJA O ZDRAVLJU za manje civilizovane oblasti

Predavanje Broj 26

CRVI I PARAZITI

Danas ćemo da govorimo o crvima i parazitima, odnosno o tome kako oni utiču na naše zdravlje.

Da li si ikad video **krpelj** (**tick**, engleski) prilepljen za kožu psa, kako usisava krv i sve se više goji? Da li znaš da postoje i mnoga druga sićušna bića koje žive u telu psa i drugih životinja, pa i čoveka? Da, i ljudske osobe mogu da imaju sićušna bića koja žive na njihovoj koži ili u telu. Ona se nazivaju **paraziti**. Paraziti mogu da žive u crevima, krvi, ili u bilo kojem drugom delu tela.ⁱ

U ovom predavanju ćemo da kažemo nešto više o parazitima – kako oni izgledaju, koje bolesti prouzrokuju, i kako da se od njih zaštitimo. **Potraži slike na Internetu u vezi sa dole spomenutim crvima i parazitima. (Pregledaj website kao što su to sr.wikipedia.org ili en.wikipedia.org.)**

Crvi su paraziti koji žive u crevima osoba. Oni su obično vrlo sićušni i teško ih je videti golim okom. Ali među njima ima i takvih koji se mogu videti u ljudskom izmetu. Možda ćeš se iznenaditi kad čuješ da po svetu ima preko 2 milijarde osoba inficirane sa takvim crvima! Oni mogu da izazovu ozbiljne bolesti.ⁱⁱ

Kako se osobe inficiraju takvim crvima?

Ti crvi se obično prenose sa jedne osobe na drugu posredstvom hrane i vode za piće uprljanje inficiranim izmetom. Ti crvi ne mogu lako da se prenose ako se održava dobra higijena.ⁱⁱⁱ

Postoje različite vrste takvih crva. Mi ćemo ovde da spomenemo samo one najpoznatije.

Valjkasti crvi ili Nematode (**roundworms**, engleski) izgledaju kao obični zemaljski crvi, sa izuzetkom što oni žive u ljudskim crevima. Oni jedu hranu koju je inficirana osoba unela u telo, i mogu da porastu do dužine od 30 cm. Kad inficirana osoba ima dosta takvih valjkastih crva u crevima, ona može da oseća bol u trbuhu i slabost. Deca sa takvim crvima često imaju velike i natečene trbuhe.

Ponekad ti crvi mogu da izazovu i plućne bolesti, kao što su to pneumonija i astma. To je zato što mladi crvi migriraju u pluća, pre nego što se nastane u crevima. U plućima oni mogu da blokiraju disajne puteve i da prouzrokuju da inficirana osoba otežano diše.^{iv}

Da li znaš kako valjkasti crvi uđu u ljudsko telo?

Valjkasti crvi koji žive u crevima već inficirane osobe proizvode larve. Te larve zatim izađu napolje iz tela kroz izmet, i ostanu na zemlji, ili inficirana osoba izmetom malo isprlja svoje ruke prilikom brisanja. Ako potom ona sa neopranim rukama ode da sprema hranu za sebe i porodicu, larve sa njenih ruku pređu na hranu i posredstvom nje uđu u tela osoba koje do tada još nisu bile inficirane. Kad te larve stignu do creva, one se tamo izlegu u crve. I tako se proces inficiranja dalje nastavlja.^v

Deca koja se igraju na inficiranoj zemlji prime te larve na svoje ruke, a onda dotaknu usta i prenesu larve u svoje telo.

Kako da znaš da i ti imaš te crve?^{vi}

Najlakše bi bilo kad bi mogao te crve i njihove larve da primetiš u svome izmetu. Međutim, oni su tako sićušni da se jedino mogu videti posredstvom mikroskopa, od strane lokalnog zdravstvenog radnika.

Osobe koje imaju te valjkaste crve u svojim crevima treba da se leče. To je vrlo važno. Lek se može dobiti od zdravstvenog radnika, ili iz apoteke. Postoje i neki dobri domaći lekovi za tu svrhu. Jedan od tih lekova se pravi od semenki obične **papaje**. To je neka vrsta tropskog voća. Semenke se mogu upotrebiti kako sveže, tako i osušene. Prvo se one trebaju istucati ili samleti u prah.^{vii} Zatim treba 3 kašike takvih semenki pomešati u 1 čašu vode. 1 šolju takvog rastvora treba piti 3 puta dnevno za 7 dana.

Dalje ćemo da govorimo o drugoj vrsti parazita koji se zove **kukasti crv** (**hookworm**, engleski). Infekcija sa kukastim crvima je jedna od najštetnijih infekcija koje pogađaju decu. Ta infekcija je najčešći uzrok anemije po svetu. Anemija je bolest prilikom koje krv inficirane osobe tako oslabi, da se ta osoba oseća bolesna.^{viii}

I kukasti crvi žive u ljudskim crevima. Oni tamo legu larve koje zatim napuštaju telo posredstvom izmeta. Te larve se u vlažnoj zemlji izlegu u male kukaste crve pa onda čekaju za priliku da inficiraju osobu koja naiđe.

Kako kukasti crv zarazi ljudsku osobu?

Kada ona bosonoga hoda po zaraženoj zemljinoj površini! Sićušni kukasti crvići prionu za kožu stopala i kroz nju uđu u ljudsko telo. Ni oni se ne mogu videti golim okom!^{ix}

Postoje lekovi i za tu infekciju. Važno je napomenuti da su neki od tih lekova opasni za trudne žene, i za decu ispod 2 godine starosti.^x

Treća vrsta crva od značaja se zove **pantljičara** (**tapeworm**, engleski). Ona je dugačka i pljosnata. Može da bude čak i nekoliko metara dugačka, i njeni delovi se mogu ponekad primetiti u izmetu. Ljudi dobiju pantljičaru kad jedu nedovoljno kuvanu svinjetinu, govedinu, ribe, ili drugu vrstu mesa zaraženu tim crvom.^{xi}

I pantljičare žive u crevima ljudi. Kao i prethodni crvi koje smo već spomenuli, i ovi legu larve koje zatim izlaze iz ljudskog tela napolje posredstvom izmeta. Kad osoba nije dovoljno oprezna u vezi sa čistoćom, larve pantljičare mogu da uđu u njena usta. Odatle one idu u creva ili u mozak. Ako stignu u mozak, one mogu tamo da izazovu konvulzije, odnosno brzo i uzastopno grčene i opuštanje telesnih mišića, slično epileptičkom napadu. Od toga osoba može i da umre.^{xii}

Onaj ko ima pantljičaru treba striktno da vodi računa o higijeni, i da počne da se leči što je moguće ranije.

Postoje i druge vrste crva koji izazivaju bolesti kod ljudi. Većina od njih proizvodi larve koje iz ljudskog tela izlaze napolje posredstvom izmeta. Međutim, postoji jedna druga vrsta crva čije larve izlaze napolje ne samo kroz izmet, već i kroz mokraću.

Bolest koju takva vrsta crva izaziva se zove **Šistozomijaza** (**Bilharzija**, engleski).^{xiii} Ta vrsta crva može da bude veoma opasna. Ona može znatno da ošteti bubrege i jetru. Evo kako se to dogodi:

Crv koji izaziva Šistozomijazu obično živi u mokraćnoj bešici ili crevima inficirane osobe, gde proizvodi larve koje se zatim izbacuju iz tela posredstvom mokraće i izmeta. Ako inficirana osoba svojom mokraćom ili izmetom zagadi vodu u reci ili jezeru, larve pređu u vodu i izlegnu se u male crviće. Ti crvići prvo uđu u puževe i tamo nastavljaju da rastu. Kasnije se oni ponovo vrate u vodu. I tada su oni spremni da inficiraju osobu koja u tu vodu uđe da se kupa ili da pliva.

Kako možeš sebe da zaštitish od zaraznih bolesti koje izazivaju takvi crvi i paraziti? Odgovor je vrlo jednostavan.

1. Treba da praktikuješ striktnu **higijenu**.
2. A ako se dogodi da se inficiraš, počni odmah da se **lečiš**.

Evo nekoliko sugestija:

1. Uvek peri svoje ruke sa sapunom i vodom.
Peri ih
 - kad ujutru ustaneš iz kreveta,
 - posle svake velike nužde, i
 - i pre nego što počneš da jedeš.

2. Peri dobro svo voće i povrće koje jedeš.

Ako povrće dolazi sa mesta gde se može da zagadi ljudskim izmetom, potopi to povrće u slanu vodu da se ubiju klice.

3. Ako je moguće, ne dozvoli nikome da pravi malu ili veliku nuždu pored reke ili jezera, ili blizu tvoje kuće.
4. Ako deca, ili životinje, naprave veliku nuždu blizu kuće ili bašte sa povrćem, brzo ukloni taj izmet.
5. Ne dozvoli deci da hodaju bosonoga. Cipele i sandale mogu da ih zaštite od zaraznih crva.
6. Ako još nemaš klozet, sagradi ga nedaleko od kuće.
7. Održavaj čistim bunare i mesta sa vodom. Ne dozvoli životinjama da se kreću blizu mesta odakle ljudi uzimaju vodu za piće.
8. Ne dozvoli svinjama, živini, i drugim životinjama da se kreću blizu tvoje kuće i tamo gde ljudi žive ili rade.
9. Mnogo je zdravije ne jesti meso. Ali ako ga jedeš, dobro ga prokuvaj. U mesu i ribi često žive paraziti koji mogu ljudima da nanesu ozbiljne zdravstvene probleme, ako se njihovo meso dobro ne prokuva. U Bibliji Bog kaže da ljudi ne treba da jedu svinjsko meso jer se posredstvom njega prenose razne bolesti.^{xiv} Ono često sadrži crve i parazite.

Navedene sugestije su jeftine i lake za primenu. Ako ih slediš, bićeš sposobniji da se odupireš mnogim zaraznim bolestima.

Pre mnogo vremena je Bog Svome narodu dao slična uputstva u vezi sa održavanjem higijene. U odnosu na to je Bog u Bibliji rekao: „**I imaj mjesto iza okola gdje ćeš izlaziti napolje. I imaj lopaticu u opravi svojoj, pa kad izađeš napolje, zakopaj njom, a kad pođeš natrag, zagrni nečist svoju.**” 5. Mojsijeva 23:12-13.

Dobra higijena je i danas isto tako važna.

Bazirano na knjizi: *Tamo Gde Nema Doktora*, David Werner. Hesperian Fondacija. 1999; Pregledano Marta, 2015.

ⁱ Centar za Kontrolu Bolesti, Paraziti (Juni, 2014), <http://www.cdc.gov/parasites/>

ⁱⁱ SZO, Prenosjenje infekcija parazitskih crva posredstvom zemlje, Lista Činjenica N°366, Ažurirano Aprila, 2014, <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs366/en/>

ⁱⁱⁱ Isto. SZO, Lista Činjenica N°366, Ažurirano Aprila, 2014, <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs366/en/>

-
- iv PubMed Mart (2008), Akutna eozinofilna pneumonija prouzrokovana infekcijom valjkastih crva. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/18376104>; Merk Manuals; Eozinofilna Pneumonija (Oktobar, 2013), <http://www.merckmanuals.com/home/lung-and-airway-disorders/interstitial-lung-diseases/eosinophilic-pneumonia.html>
- v Medicinski Centar Univerziteta Merilenda, (2015), <http://umm.edu/health/medical/altmed/condition/roundworms#ixzz3VsRq2PgY>
- vi Isto.
- vii NIM, Sila suvog semena Karika papaje protiv crevnih infekcija sa ljudskim parazitima: Preliminarna studija (Mart, 2007), Okeniyi JA, Ogunlesi LA, et al, <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/17472487>
- viii SZO, Prenošenje infekcija parazitskih crva posredstvom zemlje, Lista Činjenica N°366, Ažurirano Aprila, 2014, <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs366/en/>
- ix SZO, Prenošenje infekcija parazitskih crva posredstvom zemlje, Lista Činjenica N°366, Ažurirano Aprila, 2014, <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs366/en/>; Centar za Kontrolu Bolesti: Paraziti – Kukasti Crvi (Januar, 2013), [Otsek za Parazitske Bolesti i Malariju, http://www.cdc.gov/parasites/hookworm/](http://www.cdc.gov/parasites/hookworm/)
- x Centar za Kontrolu i Sprečavanje Bolesti, Resursi za Zdravstvene Profesionalce, (Januar, 2013), http://www.cdc.gov/parasites/ascariasis/health_professionals/
- xi NIM, Pantljičara: Pantljičara koja potiče iz mesa goveda i svinja, Crevna infekcija sa parazitskim pantljičarama pronađenim u govedini i svinjetini. (Mart, 2015), <http://www.nlm.nih.gov/medlineplus/ency/article/001391.htm>; Svetska Enciklopedija (Februar, 2009), <http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Cysticercosis>
- xii Europe PubMed Central, Genom sparganosis pantljičare *Spirometra erinaceieuropaei* izolovan iz biopsije zaraženog dela mozga, (2014), <http://europepmc.org/abstract/MED/25413302>
- xiii SZO, Šistozomijaza, Lista Činjenica N°115, Februar, 2014, <http://en.wikipedia.org/wiki/Schistosomiasis>
- xiv 3. Mojsijeva 20:24, 25; 3. Mojsijeva 11:7.

TEKST POTIČE OD GRUPE STRUČNJAKA IZ ZDRAVSTVENOG CENTRA WILDWOOD U DŽORDŽIJI, SAD.